

פרשת ויקרא

דרכה, ומקרא קודש זמין לאתר דאקרי קודש כמו שכתב בזהר הקדוש ואמר צ"ג ע"ב) אן הקריאה והוכנה הוא גם כן מצד השם יתברך, שנותן חשק בלב ישראל, כי ענין קריאת שמו הוא התעוררת הנפש כדאיאת בכתבי האר"י ויל' שקריאת שמו של האדם הוא שורש נפש חיה שלו, ולכן הוא מקיץ מן השינה כשקוראין אותו בשמו, מפני שמתעורר בו הנפש חיה שלו, ומה גם כאשר השם יתברך קורא אותו בשמו אז מתוסף בו באותו שעה חיות חדש להנפש משפע הקדושה, ובלשון כפול הוא ענין זירוז ומיד כמו שנאמר ועל השנות החלום פעמיים כי נכון הדבר וגו' וממחר האלקים לעשותו, וזה שנלמד כאן שלכל דברות צריך קריאה מצד השם יתברך ושהאדם יאמר הנני הכנה מצד האדם לקבל שיהיה כלי מוכן ומוכשר להשראת הקדושה, מה שאין כן בנביאי אומות העולם כגון בלעם שלא היה נפשו מוכשר ומוכן להשראת הקדושה, כי הגם שהיה מבין ביקרות הקדושה עם כל זה בעצם נפשו היה מלא זוהמת הטומאה כידוע, ודיבור הנבואה מזהכינה היה דרך מעבר בעלמא בנפשו הטמאה בדרך ארעי וכדאיאת בזהר הקדוש וכלק ר"א ע"ב) על פסוק וכה תדבר, לא שייך גביה לשון קריאה ומעין השפעת שפע קדושה זו נשפע לנפשות ישראל בשבת קודש דכ"ג גם כן הכנה דרבה, והוא לשון זירוז לשון חבה שוכר בתורת כהנים שזחבה גורם הזירוז, שכן אהב מזורז לעשות רצון אהבו, ואמר דבר אחר משה משה הוא עד שלא נדבר עמו הוא משה משנברר עמו, והיינו שהוא ענין ענוה

ואו ויקרא אל משה ופירש רש"י ז"ל לכל דברות ולכל ציונים קדמה קריאה בלשון חיבה אבל בנביאי אומות העולם נגלה עליהם בלשון ארעי וטמאה כמו שנאמר ויקר אליהם אל בלעם והוא מתורת כהנים דמפיק כן דלכל דברות ולכל ציונים קדמה קריאה, ואחר כך מפיק בתורת כהנים דהשיב משה הנני מגזירה שוה מסנה, ואמר משה לשון חבה לשון זירוז, ואחר כך אמר דבר אחר משה משה הוא עד שלא נדבר הוא משה משנברר עמו, וצריך להבין הא כל ענין גזירה שוה נמסרו הלכה למשה מסיני ללמדנו, ומה זה בא ללמדנו שהיתה קריאה לכל הדברות ומה נפקא מינה מה דדוחה הוה, וכעין שהקשו בגמרא (יומא ה:) ואן דאשכחן כהאי גוונא (בסנהדרין ס:) שור סיני בכמה, כבר הקשו שם בתוספות, אך באמת כל דברי תורה הם נצחיים ונורגין בכל זמן, שהם לימוד לאדם לכל אחד בפירט, והענין בכאן שבא ללמדנו שהעיקר הוא מצד האדם ההכנה, וכמו שכתב בפירוש רש"י על מה שנאמר (יתרו) ביום ההוא באו מדבר סיני מזה ביום הזה שידעו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו, אף שזה היה קודם מתן תורה רק שבאו למקום שאחר כך קבלו שם התורה והיא ההכנה למתן תורה, ועל זה ההכנה אמר שצריך בכל פעם חשק מיוחד לדברי תורה, ותמיד השם יתברך נקרא נתון התורה בהווה, ועל תורה שבעל פה כתיב דברי אשר שמותי בפך שהשם יתברך נתן בלב ישראל ובפיהם, ושבת דאיהו כללא דכל אריותא כתיב ביה והכינו את יביא דשבת בעי הכנה

זה צִדִּיק האדם להשתול מעצמו, ולהתפלל להשם יתברך הוא יפתח לבנו וכו' ואז וזכה שיכנסו הדברי תורה ללב, ויאירו לבנו, והאר עינינו בתורתך ושבת יש בו השפעה מתורה שבעל פה כמו שאמרו מכבר שהוא כנגד מלכות פה, ויום השביעי דא תורה שבעל פה:

שמותי בפִּיךָ מוהשם יתברך, והאדם מצדו צריך שיהיה לו הכנה וזהו שיאמר הנני שיהיה כלי מוכן לקבל:

עוֹד שם בתורת כהנים וזהו בפירש"י יכול אף להפסקות היתה קריאה תלמוד לומר למשה להתבונן וכו'. וצריך להבין דמה סלקא דעתך שיהיה קריאה להפסקות. הענין הוא דאמר ההפסקות היו משמשות וכו' למשה להתבונן בינה ליבא וכמו שנאמר ולבנו יבין, היינו שיכנס ללב. ועיקר הדברי תורה הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו וזה שאמר יכול להפסקות היתה קריאה, והיינו שהיה מצד השם יתברך, תלמוד לומר וידבר לדיבור היתה קריאה. והיינו הדברי תורה הופיע השם יתברך מצדו, וזה שקדמה קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר וקרא זה אל זה וגו', והיינו דג' קדושות קדוש קדוש מורה על קדושות הג' אבות וכמו שנתבאר כמה פעמים קדיש בשמי מרומא כ' נגד אברהם אבינו ע"ה, קדיש כ' עובד גבירתיה פחד יצחק, קדיש לעלם עלמאי נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמדתו אמת וכתוב שפת אמת תכון לעד, ולמעלה מיכאל וגבריאל נגד חסד וגבורה מדת אברהם ויצחק, אוריאל נגד קדושת יעקב אבינו, והקריאה גם כן שיופיע בכנסת ישראל קדושת הג' אבות. ועל ידי הקריאה לשון חיבה וזכין ישראל לדברי תורה מצד השם יתברך שכל האבות קדושתם דברי תורה, אברהם בו התחיל הדברי תורה ויהי אור זה אברהם ובראשית רבה פ"ב ויצחק אבינו ע"ה אורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא וכו' פ' ע"ב ויעקב אבינו ע"ה תתן אמת ליעקב אמת זו תורה וברכות ה': אבל להתבונן שיכנס ללב בינה לבא, הוא יפתח לבנו בתורתו

שמקודם אמר שהוא לשון חבה וזהו שזה מביא לזה כאמור וכמו באברהם שהיה לו מדת אבהו כמו שנאמר אברהם אבותי היה לו מדת הוריות כמו שאמרו (בחולין סו.) ורבותיה דאברהם קמשמע לן, ואחר כך אמר שהוא לשון ענוה וכן הוא לשון רש"י (וירא) על הנבי לשון ענוה והוא על פי מה שאמרו (שם פס.) שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם נתיי גדולה לאברהם אמר ואנכי עפר ואפר. שהגדולה שחשב אחר כך שנתן לגמורד ולנבוכדנאצר, היינו במלכות וממשלה בעולם הזה, ובאברהם אבינו ע"ה אף שזכה לגדולה זו גם כן כמו שאמרו (בראשית רבה לך פ' מ"ג) מלך את עלינו נשיא את עלינו אך זה לא נחשב אצלו למאומה מה שהשוו כל אומות העולם והמליכות, אך כאן שפעל בדבריו ובתפלתו אם אמצא וגו' זה היה גדולה שלו שחשוב בעיני המקום ברוך הוא, אז אמר הנה נא הואלתי וגו' ואנכי עפר ואפר, שהשיג שפלותו בעיני שוה הכח אינו מצדו רק מצד השם יתברך. ובמשה רבינו ע"ה שהשיג יותר אמר ונחננו מה שגדול מה שנאמר במשה כ' יותר ממה שנאמר באברהם כמו שאמרו בגמרא (שם) והיינו שלא היה לו שום הוי"ה בעיניו. וידע שהוא רק מה שבחר בו ה' והיה זה רק בבחינת השם יתברך שהוצרך לברור אחד ובחר בו. וזהו הלימוד שצריך לכל דבור דברי אשר שמתי בפִּיךָ, ושיהיה הכנה מצד האדם לשון וירדו ולשון חבה. וגם שישגי ענוה ושפלות שדברי תורה נמשל למים מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אינם מתקיימין אלא במי שרעדנו שפילה כמו שאמרו (תענית י.) וסמך לגמות הרוח עניות כמו שאמרו (שבת לג.) והיינו עניות דתורה כמו שאמרו (קידושין מט.) וכשרואין שמושיג האדם שפלות הוא סימן שהוא דברי אשר

תורת כהנים

פרשת א.

להפסקות (פרשיות, כגון במקום שיש בתורה פתוחה או סתומה), ת"ל וידבר, לדבור היתה קריאה ולא היתה קריאה להפסקות. וכי מה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין (פסוקין כל אחד לעצמו כמו בפרשת פסח שבכל פסוק יש מצוה בפני עצמה וכן בפרשת קדושים), והרי דברים קל וחומר ומה מי שהוא שומע מפי הקב"ה ומדבר ברוח הקודש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין על אהת כמה וכמה הדיוט מפי הדיוט. ומנין שכל הקריאות היו משה משה, ת"ל (שמות ג, ד) ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה, שאין ת"ל ויאמר ומה ת"ל ויאמר, מלמד שכל הקריאות היו משה משה (לשון חבה וכמו שכתוב שם כן היה בכל מקום). ומנין שעל כל קריאה היה אומר הנני, ת"ל (שם) ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני, שאין ת"ל ויאמר (היינו ויאמר קמא, הגר"א, ור"ל כמו שלמדנו תחלה מתיבת ויאמר זה שכל הקריאות היה משה משה כן מה שהשיב משה הנני היה ג"כ בכל הקריאות), מלמד שעל כל קריאה וקריאה היה אומר הנני, משה משה (שם), אברהם אברהם (בראשית כב יא), יעקב יעקב (שם מו ב), שמואל שמואל (שמואל א ג י), לשון חבה לשון זיוה. ד"א משה משה הוא משה עד שלא נדבר עמו (היה עומד בצדקו כמו לאחר שנדבר עמו) הוא משה משנדבר עמו.

אליו, למעט את אהרן. אמר ר' יהודה בן בתירא י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאחריו, וכנגדן נאמרו בתורה י"ג מעוטין, ללמדך שלא לאהרן נאמר אלא למשה ויאמר לאהרן, ואלו הן: ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו (במדבר ז פט), וישמע את הקול מדבר אליו (שם), וידבר אליו (שם), ונועדתי לך (שמות כה כב), ודברתי אתך (שם), אשר אועד לכם שמה לדבר אליך (שם כט מב), אשר אועד לך שמה (נ"ל דהוא קרא דמזבח הקטורת בסוף פרשת תצוה, שמות לו, ובק"א גריס רק אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם, ועי"ז הוכרח לומר לקמיה אשר צוה ה' את משה ביום צותו חשבו לשנים, והוא דוחק), אשר צוה ה' את משה ביום צותו (ויקרא ז לח), את אשר צוה ה' אל משה (ט"ס ועי' בק"א שנדחק ג"כ בזה, והגר"א הגיה שצ"ל עד בואו לדבר אתו, שמות לד לה), את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל (שמות כה כב. הגר"א הגיה שצ"ל

פסוק א. ויקרא, וידבר, הקדים קריאה לדבור. הלא דין הוא, (מן הדין נוכל לידע שהיתה קריאה קודם ומה צריך לכתוב ויקרא), נאמר כאן דבור ונאמר בסנה דבור (לאו דוקא, דבסנה לא כתיב דבור אלא ויאמר, שמות ג ד, אלא דיליף דבור דהכא מאמירה דהתם במה מצינו), מה דבור האמור בסנה הקדים קריאה לדבור, אף דבור האמור כאן הקדים קריאה לדבור, לא, אם אמרת בדבור הסנה שהוא תחילה לדברות (שנדבר עם משה ואורחא דמילתא לקרותו תחילה ואח"כ לדבר עמו), תאמר בדבור אהל מועד שאינו תחלה לדברות, דבור הר סיני יוכיח שאינו תחלה לדברות והקדים בו קריאה לדבור, לא, אם אמרת בדבור הר סיני שהוא לכל ישראל (היינו לצורך כל ישראל ועדיין לא שמעו קולו), תאמר בדבור אהל מועד שאינו לכל ישראל, הרי אתה דן מבני אב, לא דבור הסנה שהוא תחלה לדברות כהרי דבור הר סיני שאינו תחלה לדברות, ולא דבור הר סיני שהוא לכל ישראל כהרי דבור הסנה שאינו לכל ישראל, הצד השווה שבהן שהן דבור מפי קדש למשה, והקדים קריאה לדבור, אף כל מה שהוא דבור ומפי קדש למשה הקדים קריאה לדבור. אי מה הצד השווה שבהן, שהם דבור ובאש (בסנה כתיב בלבת אש, שמות ג ב, ובהר סיני כתיב, שם כד יז, ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל) ומפי קדש למשה והקדים בה קריאה לדבור, אף כל שהוא דבור ובאש ומפי קדש למשה הקדים קריאה לדבור, יצא דבור אהל מועד שאינו באש (לא היה מדבר עמו מתוך האש אלא מתוך שני בדי ארון היה הקול יוצא, וכיון שאינו עושה רושם כ"כ הוי ס"ד שלא היה מקדים קריאה לדבור), ת"ל ויקרא וידבר הקדים קריאה לדבור. יכול לא היתה קריאה אלא לדבור זה, ומנין לכל הדברות שבתורה, ת"ל מהל מועד, כל שהוא מאהל מועד הקדים קריאה לדבור. יכול לא היתה קריאה אלא לדברות בלבד (לפרשיות שנאמר בהן דבר אל בני ישראל כמו כאן), ומנין אף לאמירות ולצווין, (לפרשיות שנאמרו בלשון אמירה כגון אמור אל הכהנים, ויקרא כא א ובלשון צווין צו את בני ישראל, במדבר כה ב), א"ר שמעון תלמוד לומר דבר וידבר [לאמר] (כן היא גירסת הראב"ד, ויתורא דלאמר קדריש, וה"ק כיון דכתיב דבר אל בני ישראל ל"ל דכתיב לאמר, אלא לאתווי אמירות וצווין איצטריך. והגר"א הגיה ת"ל דבר ואמרת) אף לאמירות ולצווין. יכול אף

אונקלוס
 « ויקראי אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד » ויקרא למשה ומליל ה' עמיה. ממשכן ומנא למימר:

ר ש"י

א זעירא

(ה) ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל חמירות ולכל חוויים קדוים קריאה, לשון חבה, לשון שולחני השבת משתמשין בו. שנאמר (ישעי' ו') וקרא זה אל זה, אבל לנביאי חומות העולם נגלה עליהן כלשון ערלי וטומאה [ובלשון טומאה], שנאמר (במדבר כג) ויקר חנהים אל בלעם: ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לחזיו וכל ישראל לא שומעין. יכול חף להפקקות [לפסקות] היתם קריאה? תלמוד לומר וידבר, לדבר היתם קריאה ולא להפקקות [לפסקות], ומה היו הפסקות ושמעות? ליתן ריוח למטה להסתנות בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיקו מן הסדיוט: אליה. למעט את הסקן, ר' יהודה [בן חנינא] חומר י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאסרן וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין ללמדך שלא לאסרן נאמרו שלא למטה שיאמר לאסרן, ואלו הן י"ג מיעוטין (במדבר ז) לדבר חסד, מדבר חסד, (שמות כה) וידבר אליו, וטעמיה לק, כולן [כדליתא] בתורה כהנים, יכול ישמעו את קול הסקריאה? ת"ל קול לו, קול אליו, משה שומע וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. ומהלך שהיה הקול נפסק ולא היה יכול חסד לאסר, יכול מפני שהקול נמוך? ת"ל (במדבר ז) את הקול, מהו

תורה שבעל פה

ר' תנחום בדרך שנהג משה כבוד בשכינה כך נהג בו הקב"ה כבוד גדול שקראו לו והיה מדבר עמו במעמד כל ישראל שהיו עומדין באותה שעה יותר מששים רבוא והיו בת[ם] זקנים וראשי אבות ושרי אלפים ושרי מאות ולא היתה קרייה אלא למשה בלבד, הה"ד לעיני כל [בית] ישראל ויקרא אל משה. אמר ר' זריקה וכי תעלה על דעתך שהיה משה מניח השכינה והולך לו לצד אחר, שכך כתיב בו קרייה, לא בא הכתוב אלא להודיע ענותנותו ועניותו של משה, בנהג שבעולם אדם שהמלך רגיל לדבר עמו בכל עת הוא נכנס ויוצא שלא ברשות, מפני שלבו גס במלך, אבל מרע"ה אינו כן אעפ"י שדיבר עמו הקב"ה פנים אל פנים כמה פעמים היה עומד ומרתייע ונהג כבוד בשכינה כאילו לא נידבר עמו מעולם, ובדבר הזה זכה למה שלא זכה אדם מעולם שכל זמן שיכנס מיד שכינה מדברת עמו שנאמר (ה) ובא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו, הה"ד ושמר אדניו יכבד. (מדרש הגדול)

(ד) לעיני כל בית ישראל... ויקרא אל משה, ד"א והלא כבר הסדיר הקב"ה סדרי קרבנות, אלא לפי שבשעה שאמר למשה סדרי קרבנות, היו סבורין לומר בשביל טובתו של אהרן ויאכל הוא ובניו היה עומד ומטריח עלינו, לכך אמר לו הקב"ה הריני מסדר לך סדר הקרבנות בפניהן של ישראל, (כמש"נ) לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. (מדרש החפץ בת"י)

(ה) [לעיני כל בית ישראל... ויקרא אל משה]

(ז) שמות מ, טו. (ח) במדבר ז, פט. (ו) שמות מ, לח.

(א) כאשר צוה ה' את משה... ויקרא אל משה, בשעה שאמר לו הקב"ה למשה עשה לי משכן, על כל דבר ודבר שהיה עושה היה כותב עליו כאשר צוה ה' את משה, אמר הקב"ה כל הכבוד הזה עשה לי משה ואני מבפנים והוא מבחוץ, קראו לו שיכנס לפני ולפנים, לכך נאמר ויקרא אל משה. (ויקרא רבה א—ו)

(ב) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד... ויקרא אל משה, כי עצום עושה דברוא, זה צדיק שעשה דברו, ואיזה זה משה, שאמר לו הקב"ה עשה משכן ונודדו ועשאו והיה עומד לעצמו מבחוץ, שהיה מתיירא לבא אל אהל מועד שנאמר ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וגו' כי ענן ה' על המשכן, אמר הקב"ה איני דרך משה שנצטער במשכן יהא עומד מבחוץ ואני עומד מבפנים, אלא הריני קורא אותו שיכנס, לכך כתיב ויקרא אל משה. (תנחומא ישן א)

(ג) לעיני כל בית ישראל... ויקרא אל משה, זה שאמר הכתוב (ג) נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד, נאמר הפסוק הזה כנגד משה רבינו, שהיה חזיר ונזחר במצותיו של הקב"ה, וכן אתה מוצא בשעה שצוה הקב"ה בעשיית המשכן לא עיכב בדבר ולא נתרשל אלא ויעש משה ככל אשר צוה ה' אותו, וכן היה עתיד לעשות, וכיון שהשלימו ושרתה בו שכינה הקטין עצמו ולא נכנס לתוכו עד שקרא לו הקב"ה ונכנס, הה"ד נצר תאנה יאכל פריה, שזכה להסתופף בצל השכינה, ושמר אדניו יכבד, שקרא לו הקב"ה במעמד כל ישראל, דאמר

(א) ויאל ב, יא. (ב) שמות מ, לח—הח. (ג) משלי כו, יח.

עם מה שכתוב למעלה, כי כל התורה כולה בנין אחד וקשר אחד ומלת ויקרא חוזרת אל הכבוד הנזכר וכבוד ה' מלא את המשכן ראה לקמן אות יט בבאור. [ג] מקורו לא ידוע וראה לקמן אות. ובבב"י ילקוט מעין גנים: לפי שהקטין משה עצמו זכה שיהיו כל ישראל עומדין ולא נידבר אלא עמו ואמר לו הקב"ה למשד רבוקך חבים עלי מכל מה שהביאו לי בנדבת המשכן. [ד] ראו לקמן אות ה. [ה] ראה יומא ד: וי"ג בדק"ס: וכל ישראל שומעין, וראה בתו"ש משפטים פכ"ד אות קמא, שנדרש על הפסוק

(א) מובא לעיל סוף פקודי אות פו. עיי"ש בבאור וצדף לכאן. (ב) כ"ה בנדפס סי' א. ושם סי' ח: ויקרא אל משה, למה אמר ויקרא, אלא בשביל שאמר למעלה ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד, כששרתה השכינה באהל מועד ולא יכול לבא לפי ששכן העני, ולפיכך קראו הקב"ה מאהל מועד. וראה לעיל אות א ובבאור. — ברב"ח כאן: ודע כי היה הכתוב ראוי לומר ויקרא ה' אל משה וידבר אליו, ומה שאמר ויקרא אל משה סתם, להורות כי אע"פ שספר ויקרא הוא ספר בפני עצמו הכל מחובר ודבק